

*Голові разової спеціалізованої вченої ради*

*ДФ 20 051.055*

*Прикарпатського національного університету*

*імені Василя Стефаника*

*доктору юридичних наук, професору*

*Васильєвій Валентині Антонівні*

## **РЕЦЕНЗІЯ**

**кандидата юридичних наук, доцента,**

**заступника директора Навчально-наукового юридичного інституту**

**Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника**

**Олійник Оксани Степанівни**

**на дисертаційну роботу Стасіва Андрія Петровича**

**на тему:**

**«Договори в інноваційній діяльності: цивільно-правовий аспект»,**

**поданої на здобуття ступеня**

**доктора філософії зі спеціальності 081 «Право»**

**Актуальність дисертаційної роботи.** Дисертаційна робота Стасіва Андрія Петровича на тему «Договори в інноваційній діяльності: цивільно-правовий аспект» є актуальною та своєчасною, оскільки інноваційні правовідносини в сучасних умовах є важливою складовою будь-якої розвиненої економіки. Сьогодні є потреба системного збалансованого розвитку наукового, високотехнологічного, освітнього секторів економіки задля формування, поширення, використання нових технологій, науково-технічних результатів чи наукоємної продукції. Незважаючи на те, що інновації впродовж останніх років визнаються головною рушійною силою економічного зростання, поняття «інновацій», «інноваційної діяльності» є відносно новими для українського законодавства. А тому зумовлюють потребу їх

досліджувалися в рамках господарського права, в галузі менеджменту, економіки підприємництва та в інших суміжних спеціальностях. Одним із важливих аспектів правового регулювання інноваційної діяльності є правовий механізм взаємодії учасників інноваційних правовідносин. Основною формою такої взаємодії учасників правовідносин є договір, отож, інноваційна діяльність опосередковується системою відповідних договорів і, на разі, в доктрині є відкритою сфера наукових досліджень щодо підходів як до інноваційної діяльності та її елементів в цілому, так і щодо інноваційних договорів, якими вона врегульовується. Такий стан науки і судової практики обумовлює необхідність вирішення ряду наукових завдань для вироблення цілісної договірної конструкції для врегулювання інноваційних відносин.

**Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.** Актуальність дисертаційної роботи корелюється із тематикою науково-дослідних робіт кафедри цивільного права Навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника та виконана в межах науково-дослідної роботи на тему «Правові проблеми здійснення майнових та особистих немайнових прав в умовах ринкової економіки» (номер державної реєстрації 0110U001557). Тема дисертаційного дослідження Стасіва А.П. затверджена Вченою радою Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (протокол № 3 від 3 листопада 2020 р.).

**Наукова новизна та достовірність одержаних результатів, що виносяться на захист.** Наукова новизна одержаних результатів визначається тим, що вперше у вітчизняній науці цивільного права здійснено комплексне спеціальне дослідження системи договорів в інноваційній діяльності через призму цивільно-правового регулювання, в ході якого сформульовано низку нових теоретичних висновків та узагальнень. В роботі дисертант вперше доводить та аргументує положення, що предметом приватноправового регулювання цивільного договору є такі групи відносин: - відносини у сфері права інтелектуальної власності та пов'язані з ними правові зв'язки між учасниками інноваційної діяльності; - майнові відносини

В роботі сформульовано авторську концепцію що для відносин, які складаються в сфері інноваційної діяльності характерним є виокремлення таких основних груп поіменованих договірних конструкцій, а саме: договори, які є підставою для виникнення інноваційної діяльності; - договори щодо створення інновацій та договори, які регулюють відносини щодо існуючих інновацій; - договори, які регулюють інформаційні відносини у сфері створення та реалізації інновацій.

Чинне законодавство сьогодні є непослідовним у визначенні таких базових для даного наукового дослідження категорій як «інновація», «інноваційний продукт», «інноваційна продукція», тому встановлення автором в роботі співвідношення між відповідними категоріями заслуговує на сприйняття та підтримку. В роботі аргументовано розвинута теза, що об'єктивованою формою інновацій є інноваційний продукт, натомість, поняття інноваційної продукції не відповідає змісту інновацій. До уваги наукової спільноти автор пропонує визначення інновацій через розуміння їх як нові/удосконалені технології, які включають організаційно-технічні рішення щодо способів виробничих процесів, їх послідовності, застосування нових знань, які поліпшують структуру та якість виробництва та/або соціальної сфери. Заслуговує на увагу позиція автора щодо розуміння інновацій як інтегрованого комплексного правового поняття, що може включати в себе кілька об'єктів права інтелектуальної власності, і моментом виникнення спеціального статусу яких є підтвердження їх впровадження у виробництво.

Абсолютно погоджуємося з автором у тому, що специфіка інновацій як об'єкта відносин та об'єкта договору, специфіка змісту інноваційних відносин впливає на видові та якісні характеристики відповідної договірної конструкції, однак це не змінює визначеної у роботі концепції щодо цивілістичної основи договорів в сфері інноваційної діяльності. Слушною та аргументованою видається наукова позиція дисертанта щодо виокремлення таких ознак інноваційного

В ході проведення наукового дослідження автором удосконалено наукові

інвестиційного договору та розглядається з позицій приватноправового договору, предметом якого є капіталовкладення з метою досягнення економічного та соціального ефекту і може проявлятися у будь-якій поіменованій чи непоіменованій конструкції.

Оскільки представлена до уваги наукова робота ґрунтується на визнанні приватноправової основи договорів в сфері інноваційної діяльності, цілком слушними, аргументованими та логічно вибудуваними є твердження дисертанта щодо визнання юридичної рівності, вільного волевиявлення та майнової самостійності засадничими та методологічними основами регулювання інноваційних відносин, а сам договір автор визначає як джерело індивідуального право творення у сфері інноваційних відносин.

Наведений перелік не вичерпує наукових положень, які визначають новизну наукового дослідження Стасіва А.П. Автору вдалося не тільки знайти нові аргументи в обґрунтування своїх наукових теоретичних поглядів й позицій, але й реалізувати їх у сформульованих пропозиціях щодо вдосконалення чинного законодавства й практики його застосування.

**Практичне значення дослідження.** Практичне значення одержаних результатів визначається можливістю їх використання для подальших теоретичних досліджень, пов'язаних з проблематикою правового регулювання інноваційних правовідносин, удосконалення цивільно-правового регулювання договірних відносин в сфері інновацій. Результати наукового дослідження можуть бути використані у правотворчій діяльності з метою удосконалення норм чинного законодавства в сфері інноваційної діяльності; у правозастосовній діяльності внаслідок застосування правових норм про інновації, інноваційний договір, інноваційну діяльність в юридичній практиці; в освітньому процесі при викладанні освітніх компонент «Цивільне право України», «Корпоративне право України», «Інвестиційне право України», «Господарське право України» чи інших дисциплін інноваційні правовідносини.

**сформульованих у дисертації.** Дисертаційне дослідження Стасіва Андрія

Петровича характеризується високим ступенем обґрунтованості наукових положень, достовірності висновків та рекомендацій. Використання широкого кола науково-теоретичних, методологічних, емпіричних джерел, на які посилається у своїй роботі автор, свідчить про належну фахову обізнаність та підготовку. Перелік використаної літератури налічує 237 найменувань. Дисертант виявив високий рівень знань та вміння аналітичного опрацювання наукової літератури, нормативно-правових актів, судової практики, пов'язаних із правовим регулюванням договорів у сфері інноваційної діяльності.

Повнота дослідження теми і достовірність отриманих результатів обумовлені послідовним та узгодженим планом дисертації, правильно визначеними предметом та об'єктом наукового дослідження, його метою та завданнями.

Автором застосовано різноманітні методи наукового аналізу досліджуваних проблем, проведено критичну оцінку положень чинного законодавства та практики його застосування. Дисертантом використано широкий спектр як загальних, так і спеціальних методів та прийомів наукового пізнання, що дозволило комплексно та всебічно проаналізувати об'єкт дослідження. Зокрема, в роботі використано формально-юридичний та догматичний методи наукового пізнання, завдяки яким автор розкрив стан і якість цивільно-правового договірної регулювання інноваційних відносин в сфері інноваційної діяльності. Сучасний стан правового регулювання інноваційних відносин та шляхи вдосконалення цивільно-правового впливу на об'єкт дослідження дисертант розкриває через застосування конкретно-соціологічного методу. Використання методу аналізу дозволило дослідити особливості цивільно-правової природи договірної регулювання інноваційних відносин, розкрити окремі договірні конструкції в сфері інноваційної діяльності, охарактеризувати правовий статус сторін інноваційних договорів. Всі, використані у роботі методи наукового пізнання застосовані у взаємозв'язку, відповідно до визначеної у роботі мети та поставлених завдань.

**Характеристика основних положень роботи.** Структура дисертаційної системному та логічному зв'язку між її складовими частинами. Перший розділ

інноваційної діяльності» охоплює три підрозділи, в рамках яких дисертант досліджує особливості приватноправового регулювання інноваційних відносин в сфері інноваційної діяльності; розкриває значення цивільно-правового договору в контексті регулятора інноваційних відносин; визначає зміст інновацій як об'єкта інноваційних відносин та об'єкта цивільно-правового договору. В рамках розділу дисертант аргументовано доводить наявність приватноправової складової в інноваційних правовідносинах, відтак, закладає можливість їх регулювання за допомогою методологічних основ приватноправового регулювання – договору. З огляду на приватноправову компоненту інноваційних правовідносин, автор логічно доводить необхідність їх аналізу через поняття майнових та немайнових відносин, що становлять предмет класичного цивільно-правового регулювання. На підставі аналізу наукових праць, дисертант обґрунтовує позицію, що предметом приватноправового регулювання цивільного договору у сфері інноваційних відносин є відносини у сфері права інтелектуальної власності; пов'язані з ними інформаційні відносини; організаційні відносини, спрямовані на впорядкування правових зв'язків між учасниками інноваційних відносин; майнові відносини щодо створення та реалізації інновацій. Автор розглядає цивільний договір як універсальну конструкцію для регулювання інноваційних відносин, що може максимально оптимально врахувати індивідуальні інтереси учасників інноваційних правовідносин, виступає актом індивідуального право творення.

У другому розділі дисертаційного дослідження «Цивільно-правові договори, які є підставою виникнення інноваційних відносин в сфері інноваційної діяльності» дисертант досліджує окремі договірні конструкції в сфері інноваційної діяльності, серед яких договір про спільну діяльність; засновницькі договори як регулятори відносин щодо створення та діяльності інноваційних юридичних осіб. Обґрунтованою та слушною є позиція автора щодо визначення цивільно-правової природи договору про спільну діяльність як підстави інноваційної діяльності учасників інноваційних правовідносин. Заслужують на увагу виокремлені підстави діяльності суб'єктів зі спеціальним статусом (технопарків та

В третьому розділі дисертації «Договірне регулювання окремих видів правовідносин, які виникають при створенні та реалізації інновацій» дисертант аналізує договори, спрямовані на створення інновацій, а саме договір на виконання науково-дослідних, дослідно-конструкторських та технологічних робіт, а також проводить дослідження договірної регулювання інформаційних відносин у сфері створення та реалізації інновацій. Слушною є позиція автора щодо визнання договорів на виконання науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт та технологічних робіт як універсальних договірних конструкцій в межах розробки та реалізації інновацій, оскільки дозволяють врегульовувати як окремі етапи розробки та впровадження інновацій, так і комплексно охопити весь процес виникнення нової чи удосконаленої технології. Автор підтримує та розвиває наукову позицію щодо спеціального правового режиму досліджуваних договорів, наводить підстави відмежування їх від суміжних договірних конструкцій та відзначає характерні ознаки таких договорів, серед яких алеаторність, конфіденційність, особистісність виконання замовлення.

Висновки дисертанта по роботі характеризуються належною обґрунтованістю, доведеністю у тексті роботи та відповідають поставленим меті та завданням.

**Повнота викладення матеріалів дисертаційного дослідження.** Основні положення дисертаційної роботи Стасіва Андрія Петровича викладено у десяти наукових публікаціях, серед яких чотири наукові статті відображено у наукових виданнях, що входять до переліку наукових фахових видань України з юридичних наук категорії Б; одна наукова стаття опублікована в міжнародному науковому періодичному виданні; а також автором опубліковано тези шести доповідей на Всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференціях.

**Відсутність порушення академічної доброчесності.** За результатами перевірки дисертаційної роботи та публікацій не виявлено ознак академічного плагіату, елементів фальсифікації та фабрикації. Автором використано посилання документи та інші джерела, що свідчать про відсутність порушення автором вимог

академічної добросовісності. В роботі дисертантом викладені наукові результати, що отримані ним особисто.

### **Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.**

Позитивно оцінюючи актуальність проведеного дослідження, наукову новизну, обґрунтованість і достовірність отриманих результатів, високий теоретичний рівень і практичну значущість висновків, слід вказати на окремі зауваження до змісту роботи.

1. У дисертаційній роботі дисертант зосереджує увагу на групі договорів, які є підставою чи передумовою інноваційної діяльності, а також, які спрямовані на створення інновацій та регулювання пов'язаних із ними інформаційних відносин. У той же час, дисертант згадує у роботі і ряд договорів, які спрямовані на розпорядження майновими права інтелектуальної власності. Однак не зосереджує на них уваги. Така авторська позиція потребує додаткового уточнення.

2. Поміж положень новизни, які обґрунтовуються дисертантом у дослідженні, вказується на засновницькі договори як передумову здійснення інноваційної діяльності при створенні інноваційної юридичної особи. Але чи таку якість засновницьких договорів можна розглядати як абсолютну? Хотілося б почути позицію автора з приводу цього.

Разом з тим, зазначені зауваження не стосуються концептуальних основ проведеного дослідження, не применшують науково-теоретичної та практичної значущості дисертаційної роботи та не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи в цілому.

**Загальний висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам.** Дисертаційна робота Стасіва Андрія Петровича на тему «Договори в інноваційній діяльності: цивільно-правовий аспект» виконане на високому науково-дослідницькому рівні, містить науково-обґрунтовані теоретичні результати, які є особистими здобутками автора, мають практичну цінність і вагомe значення для подальшого розвитку науки цивільного права. Дисертація є належним чином аргументовані та достовірні. За актуальністю, ступенем новизни,



повнотою опублікування матеріалів дисертації у наукових фахових виданнях відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами від 21.03.2022 р. № 341), а її автор Стасів Андрій Петрович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 «Право».

**Рецензент:**

**кандидат юридичних наук, доцент,**

**заступник директора**

**Навчально-наукового юридичного інституту**

**Прикарпатського національного університету**

**імені Василя Стефаника**

**Оксана ОЛІЙНИК**

